

2020. NOVEMBER 20.

NÓGRÁD MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2021-2027

JAVASLATTEVŐ FÁZIS

KÉSZÜLT: 2020-ban a „Nógrád megye területfejlesztési koncepciója 2014-2020” felülvizsgálatával
KÉSZÍTETTE: EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

Tartalomjegyzék

1. JÖVŐKÉP	3
2. CÉLRENDSZER	5
2.1. A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata	5
2.2. Nógrád megye területfejlesztési koncepciójának tervezése	5
2.3. Átfogó célok, stratégiai célok, elvek és horizontális célok	9
3. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA	13
3.1. Belső koherencia vizsgálat	13
3.2. Külső koherencia vizsgálat	13
4. TÉRHASZNÁLATI ELVEK	15
5. A MEGYE STRATÉGIAI TÉRSTRUKTÚRÁJA	17
6. A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	18
5.2. Társadalmasítás és legitimáció	18
5.3. A koncepció üzenetei	18
5.3.1. Nógrád megye területfejlesztési koncepciójának fő üzenetei egyes címzetti csoportok szerint	19

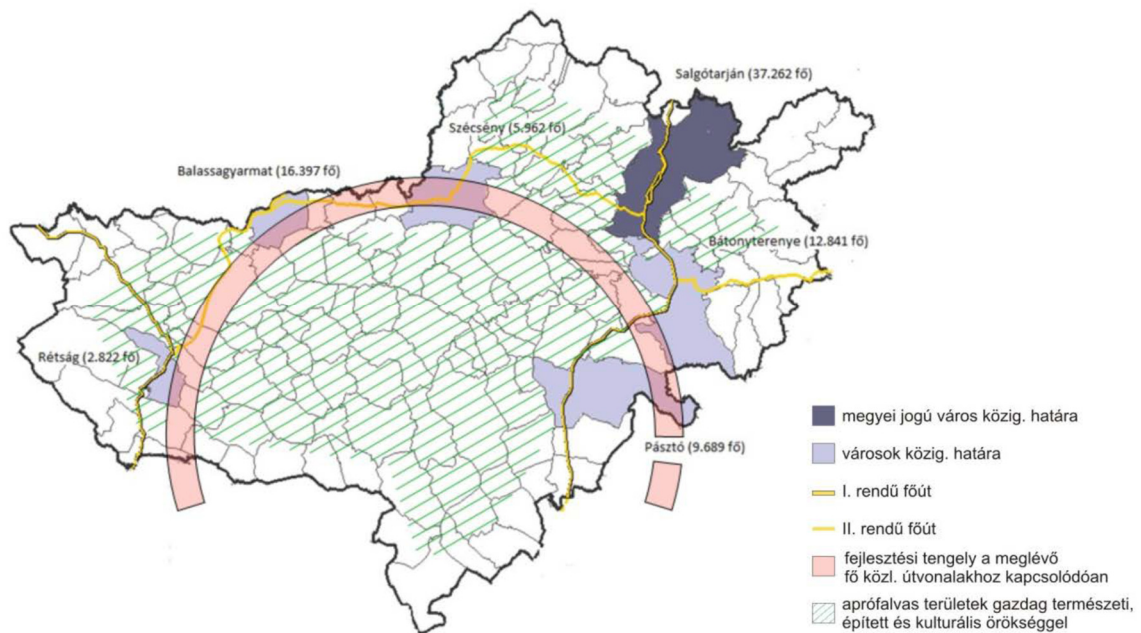
1. JÖVŐKÉP

ZÖLD NÓGRÁD 2030

Nógrád megye Magyarország üde, zöld foltja. A megyét említve senkinek nem jut már eszébe a régi nagyipar, helyette sokkal inkább az egészség, a rekreáció, a mozgás, a befogadó természet és a zöld, települések. Nógrádban vállalkozni, pihenni, lakni és megőregedni is jó. Felismerték ezt a maguknak lelassulást és egészséges, emberi léptékű települési környezetet kereső életmódváltó családok, a nyugodt és támogató üzleti környezetet kereső vállalkozók és a fiatalok is, akik a zsúfolt városi létből kiábrándulva tanulmányaik után egyre nagyobb számban térnek vissza. Nógrád felpeszdlült, amit már gazdasága is érez.

A megyét képletesen befogó – a helyi lakosság foglalkoztatását döntően biztosító – „nógrádi patkó” ipari övezetekkel tarkított keleti és nyugati szarai egy sajátos életérzést biztosító, meghitt „zöld életteret” fognak közre, ahol tiszta a levegő, bőséggel terem az egészséges ételmszer, elegendő a tiszta és egészséges ivóvíz. A települések többségében jól hasznosul a helyben termelt „zöld” energia.

A MEGYE VÁROSAINAK KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETEI ÉS FŐ KÖZLEKEDÉSI ÚTJAI (I. -II- RENDŰ FŐUTAK)

A főútvonalak által behatárolt urbanizált térségekben kiteljesednek a korszerű járműipari, elektronikai és egyéb beszállító vállalkozások. A megyében domináló kis- és középvállalkozások gyakorlatában a hatékony erőforrás-gazdálkodás és a környezetvédelem egyaránt nagy figyelmet kap. A gazdasági tevékenységekben növekvő a megújuló energiaforrások hasznosítására koncentráló, korszerű környezetipar.

Az ipari és szolgáltató munkahelyekkel bíró „patkó” által közrefogott területen újraéled és ismét honos az ételmszernövények és gyümölcsök termelése, helyi feldolgozása és értékesítése. A vidék völgyeiben víztározók sokasága fogja meg a Cserhát és a Börzsöny korábban elfutó vizeit, gyarapítva ezzel az újra

felismert értékkel az egész megyét. Hasonlóan tudatos intézkedések sora segíti a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást, kísérő jelenségei és kockázatai kezelését. Az energiatakarékos házakban lakó családok természetes gazdálkodással és környezetbarát életmóddal járulnak hozzá a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosításához

A céltudatos megyei területfejlesztés eredményeként esély nyílik a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű népesség beilleszkedésének és integrációjának előmozdítására, kulturális felemelkedésére, egészségi állapotának javítására. A gazdaság és társadalom sokoldalú fejlesztésének és fenntartható fejlődésének lehetőségét a kulcsfontosságú infrastrukturális beruházások nyomán, elsősorban az infokommunikációs technológiák széles körű, innovációt segítő alkalmazása biztosítja.

A foglalkoztatás bővülését segítő munkaerő mobilitás északon a szlovákiai Losoncig terjed, amelynek következtében egy gazdaságilag fejlődő határmenti térség alakul ki. A megye kelet-nyugati kapcsolatait a megújult térségi elérési utak biztosítják, általuk megvalósul a helyi, megyei és tranzit célú fenntartható közlekedés is.

A nógrádi identitását őrző lakosság többsége felelősen gondolkodó ember. Rátermetett tagjai az önellátást és a térség gazdasági fejlődését is szem előtt tartva életképes kistermelő és szolgáltató vállalkozásokat indítanak és működtetnek. A természeti és épített környezet védelmében, a kulturális értékek őrzésében, a hagyományok ápolásában agilis civil szervezetek – az önkormányzatok és a vállalkozói szféra támogatását bírva – jeleskednek. A helyi társadalom tagjai mindinkább részt vesznek az életüket meghatározó döntési folyamatokban, programok kidolgozásában és megvalósításában.

2. CÉLRENDSZER

2.1. A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata

A célrendszer meghatározásához kiindulásként a 2012-2019 időszakra elkészült helyzetelemzés szolgált.

A megye lakosságának fogyási, előregedési folyamata nem állt meg, azonban romló tendenciája az országos átlaghoz képest nem kiugró. A Budapesthez legközelebb eső járásokban a vándorlási különbség pozitívba fordult, már érződik a fővárosi agglomeráció terjeszkedésének hatása.

A foglalkoztatottság javulása az időszak legpozitívabb eredménye. Ugyanakkor területi összehasonlításban utolsó helyen maradtunk a nyilvántartott álláskereső munkavállalási korú népességhez viszonyított aránya tekintetében. Az országos viszonylatban alacsonynak számító átlagbérek emelkedése elindult, de járásonként látható eltérés van a jövedelmekben.

A gazdasági aktivitás nem fokozódott, a működő vállalkozások száma csökkent. A külföldi tőke jelenléte számottevően nem erősödött, a beruházásokat viszont jelentős mértékben elősegítette. Mindez hozzájárult az ipari termelés kezdeti bővüléséhez. A gazdaságot egyértelműen az ipar és a nagyvállalatok exportja húzta.

Kedvező változás állt be a turizmus területén. A szálláskínálat bővülésével többszöröződött a Nógrádban eltöltött vendégéjszakák száma.

Meglepő, hogy Nógrádban a megyeszékhely és annak járása romló mutatókkal rendelkezik a gazdasági teljesítmény és jövedelmezőség tekintetében. Más megyékben a megyeszékhelyek a térség motorjai.

A kedvező gazdasági folyamatok ellenére az egy főre eső GDP vonatkozásában Nógrád gyengén teljesít, az országos átlagnak a felét sem éri el. A növekedést elősegíteni képes kutatás-fejlesztés továbbra is csak „nyomokban” tetten érhető.

A nógrádi lakosok életének kényelmét biztosító települési szolgáltatási rendszerben komoly javulást eredményeznek az európai uniós források. Romlott azonban a kiskereskedelmi szolgáltatások elérhetősége, melyet új jelentős beruházás nem kompenzált.

Nógrád megyében 2012 és 2019 között jól látható, mérsékelt fejlődési folyamatot tükröznek a KSH statisztikai mérései. Ez a fejlődés azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy a megye gazdasági-társadalmi helyzete jelentős javulást mutasson, és legalább megközelítse az országos átlagot. Lassú felzárkózással Nógrád megye soha nem fogja utolérni még az átlagos növekedést mutató megyéket sem, nem hogy az „éllovasokat”. **A felzárkóztatás stratégiai ezidáig nem hozták meg a várt eredményt.** Ebben a helyzetben teljesen új alapokra kell helyezni stratégiai gondolkodásunkat egy offenzív logikával, tematikusan felépített célrendszer mentén.

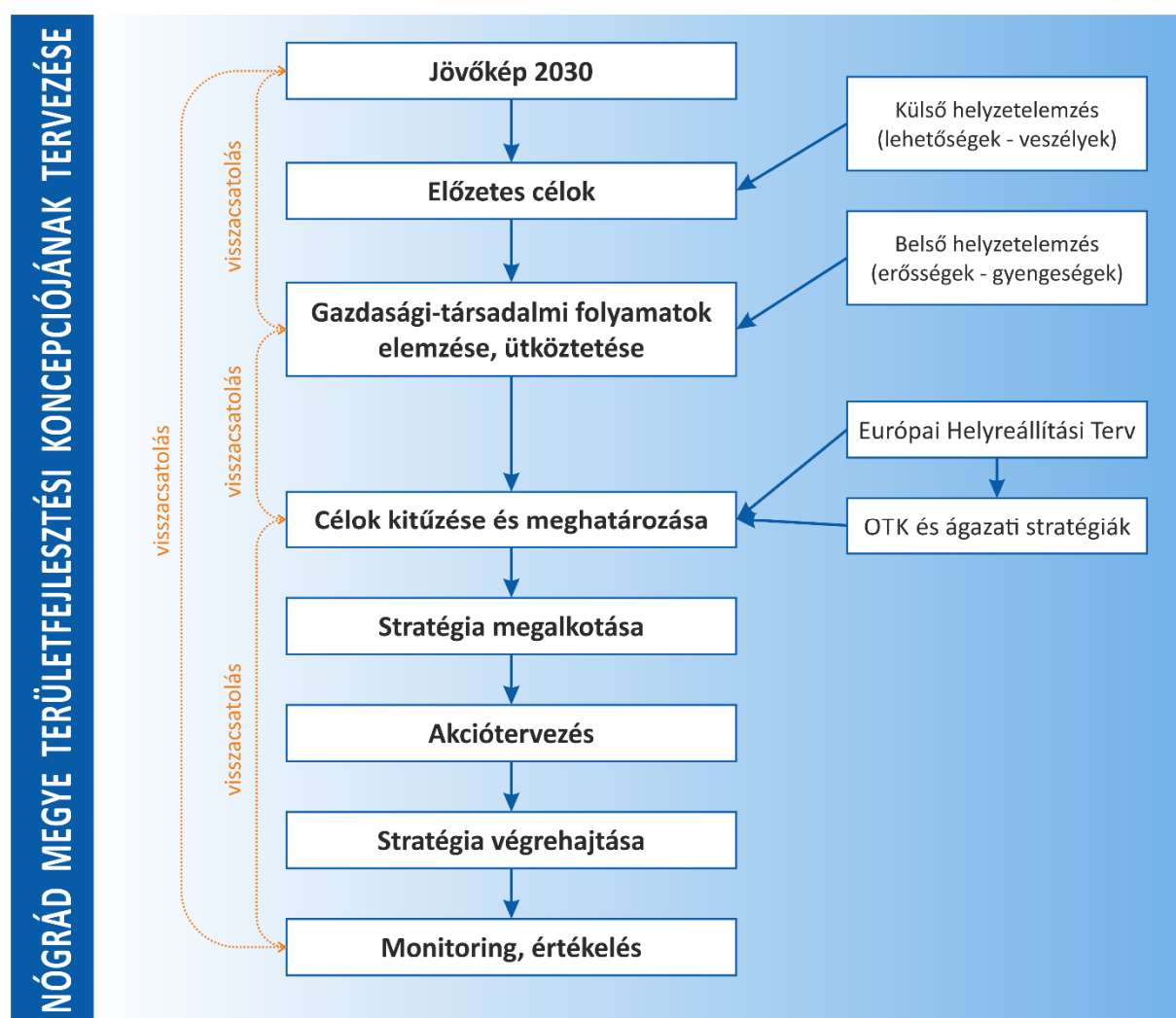
2.2. Nógrád megye területfejlesztési koncepciójának tervezése

A tervezési munka a 2030-ig szóló jövőkép **felülvizsgálatát** követően az előzetes célkitűzések meghatározásával folytatódott. A SWOT elemzés „lehetőségek” és „veszélyek” részei alapján előzetes célként fogalmazódott meg, hogy Nógrád megyét rá kell fűzni a globális folyamatokra, hiszen - látva a

szélesebb dimenzióban megjelenő trendeket - természeti értékei, vízkincse, tiszta és egészséges környezete hosszú távon fel fog értékelődni. A kulcsfontosságú gazdaságélénkítés mellett ugyanakkor jelentős figyelmet kell fordítani a társadalmi depresszió és problémák kezelésére, mert az elszegényedés és elnéptelenedés folyamata fokozódó erővel húzza vissza a jövedelemtermelő képességet.

A koncepció célkitűzéseinek meghatározásához fontos volt a keretet adó stratégiai dokumentumok, így az Európai Helyreállítási Terv, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, a Program a Versenyképesebb Magyarorszáért célrendszereinek megismerése, a szükséges illeszkedések biztosítása. A megyei tervezést megelőzően készült számos olyan ágazati stratégiai dokumentum, amelyekkel szintén meg kellett teremteni az összhangot.

Nógrád megye területfejlesztési koncepciójának eddigi és várható tervezési folyamatait összefoglalóan az alábbi ábra szemlélteti:

A koncepció tervezése során a korábbinál nagyobb hangsúlyt fektettünk a SWOT elemzésben szereplő erősségekre és lehetőségekre, mint a gyengeségek kezelésére. Az újfajta stratégiai gondolkodásmóddal igyekszünk megtalálni azokat a „rés piacokat”, amelyekben Nógrád az adottságaira alapozva előre törhet, kiemelkedhet, javítva ezáltal saját gyengeségein. A „rés piacok” megtalálásában a globális trendek segítettek.

A globális folyamatok mind abba az irányba mutatnak, hogy Nógrád megye 2050-re felemelkedő és vonzó térség lesz. A klímaváltozás Magyarország alacsonyabban fekvő részein vízhiányt, sivatagosodás jeleit idézheti elő. A legerdősültebb nógrádi térség kisvárosaiban és aprófalvaiban kevésbé lesz hatással a hőmérséklet változás, éppúgy mint a nagyüzemi vagy háztáji mezőgazdasági tevékenységben. A népesség növekedése és városba áramlása egyre zsúfoltabbá teszi a fővárost, ahol már ma is megfigyelhető a kiáramlás. Nógrád megye, mint legközelebbi, Pest megyén kívüli agglomerációs térség emberléptékű kisvárosaival, gyönyörű fekvésű falvaival fokozódó vonzerőt jelent az életmódváltóknak, vagy az olcsóbb és egészségesebb környezetet kereső aktív nyugdíjasoknak. A világban növekvő élelmiszerhiány miatt felértékelődik a saját veteményeskert vagy kút. A megyeszékhelyen újra felvirágozhat a „telekmozgalom”.

2020-ban az addigi globalizációs folyamatokat alapjaiban rengette meg a Covid-19 világjárvány, amely hosszú távon lesz hatással életünkre. Az USA-ban elvégzett több kutatás (pl. foreignpolicy.com) arra mutatott rá, hogy a koronavírus nyertesei, a jövő lakóhelyei a „15 perces kisvárosok” lesznek, ahol negyedórán belül gyalog megközelíthető az óvoda, a bolt, az orvos vagy a park. Nincs tömeg, viszont a szolgáltatások már kényelmesen elérhetők, ahol nem kell sokat sorban állni, másokkal érintkezve. Ezekben az ingatlanok még megfizethetők, így elfér bennük home office-ra kialakított dolgozószoba is. Az ingázáson megspórolt idő elég ahhoz, hogy az ember hetente egyszer-kétszer eljusson a nagyvárosban lévő cégek központjába. Nógrád megye minden városa alapvetően eleget tesz ennek az elvárásnak. Fontos azonban megemlíteni, hogy a megfelelő szintű digitalizáltság alapvető jóléti elvárás a maradni szándékozó és leendő városlakók részéről. Mindemellett a városközei, vagy fő közlekedési utak mellett fekvő CSOK kedvezményezett falvak szintén hívogatóak lehetnek a globalizációból kiábrándult családok számára.

A COVID-19 hatásaként az emberekben jelentősen felértékelődött az egészség szerepe. Életünkben még fontosabb lett az egészség megőrzése, az immunrendszer erősítése, a rendszeres mozgás. Tovább fokozódott az egészséges élelmiszerek fogyasztása. A vírus terjedése miatt jelentős bizonytalanság alakult ki a vásárolt áru megbízhatóságát tekintve, ami előtérbe helyezte a kisebb kiszerezésű csomagolást. A sport, az egészségmegőrzés, az egészségipar számára Nógrád megye egy kiváló adottságú és környezeti veszélyektől mentes helyszínt tud kínálni. A csomagoló- és élelmiszeriparban éppen a leghátrányosabb helyzetű Szécsényi járásban rendelkezünk technológiai hagyományokkal.

A koronavírus járvány leginkább a turisztikai ágazatot sújtotta az utazási korlátozások és a vendégek vírustól való félelme miatt. A helyzetből leginkább a vidéki szálláshelyek, a falusi turizmus profitált. A szallás.hu előzetes adatai szerint például a falusi turizmushoz kapcsolódó foglalási számok 500 százalékos növekedést tapasztaltak tavalyhoz képest Magyarországon. Nógrád megyében a vidéki szálláshelyek legnagyobb része biztonságos, távolságtartást garantáló adottságokkal rendelkezik.

A világ népességnövekedésének egyik oka, hogy folyamatosan emelkedik az átlagéletkor. Ez azt jelenti, hogy egyre nagyobb számú az időskorú lakosság. Nógrád megyére fokozottan jellemző a lakosság elöregedése. Az idősekre egy egész gazdasági szektor, az ún. ezüst gazdaság (Silver Economy) épült fel. Lényegét tekintve arról szól, hogy mivel sok ország, társadalom, így Európa is öregszik, az öregedő emberek egyre nagyobb tömegeinek speciális igényei, szükségletei vannak. Az ezüst gazdaság keretei között az 50+ korosztály életének számtalan területe érintett, így például az egészség, a táplálkozás, a szabadidő, a jólét, a pénzügyek, az utazás és közlekedés, munkavállalás, gondoskodás, idősgondozás. Nógrád megye számos erőssége azt mutatja, hogy ennek az ágazatnak kiváló feltételeket tud nyújtani.

A helyzetelemzés megállapításai, illetve a globális trendekben feltárt lehetőségek alapján Nógrád megye kitörési pontjait az alábbiak szerint határoztuk meg:

Sport- és rekreációs szerep erősítése

Nógrád megye legnagyobb erőssége csodálatos természeti környezete, magas erdőssűrűsége, melynek köszönhetően a rekreáció és szabadtéri sport magyarországi paradicsomává válhat. A megyét elkerülte a tömegturizmus, amely továbbra sem cél. Sokkal inkább fontos a geológiai és természeti látványosságok elérésének javítása, a túraútvonalak felújítása, és a mozgás szerelmeseinek jól felszerelt pályák, terepek, létesítmények biztosítása, a lelki egészséget szolgáló szakrális turisztikai helyszínek fejlesztése, illetve a még hiányos szállodai kínálat bővítése.

A budapesti agglomeráció keleti terjeszkedésével a régió fővároshoz kapcsolása

Nógrád megye legnyugatibb járásaiba már megindult a beáramlás a főváros térségéből, melyet tovább erősíteni, illetve keletebbre húzni szükséges. Kiváló célterülete lehetünk a globalizációból kiábrándult, életmódváltó családoknak, olcsó és egészséges életteret kereső aktív nyugdíjasoknak, és azoknak a kirepülő, illetve hazatérő fiataloknak, akik fél életükben nem akarnak lakáshitelt törleszteni. A településeket úgy szükséges fejleszteni, hogy azok megfeleljenek ezen célcsoportok igényeinek a zöld és egészséges környezet megtartása mellett.

Határtérség periférikus jellegének csökkentése a határon átnyúló közlekedési utak fejlesztésével

Nógrád megye fő gazdasági tengelyét a négy-sávosított 21-es főút, illetve az M2 és 22-es számú főutak jelentik. A vasúti közlekedés szerepe elhanyagolható, a határon átmenő személyforgalom teljesen megszűnt. Határon átnyúló szemlélet nélkül ezek a folyosók zsákutcák, amelyekből hiányzik a gazdasági pezsgés. Nógrád megyét be kell kapcsolni a közép-európai gazdasági vérkeringésbe az urbanizált térségeken átmenő közlekedési folyosókra történő rácsatlakozással. Ez lökést adhat a befektetés-ösztönzésnek, a kereskedelmi és logisztikai ágazatoknak, a gazdasági-társadalmi együttműködésnek.

Tudáscentrikus vállalkozásfejlesztés

Nógrád megye munkaerőpiaci helyzeténél fogva kifejezett célpontja volt a magas élőlétszám igényű beruházásoknak. Ezzel azonban nem élénkült a tudásgazdaság, az innováció, és nem növekedett a hozzáadott érték. A helyi vállalkozásfejlesztésben olyan beavatkozások szükségesek, amelyek vonzóvá teszik a megyét a digitalizált, innovatív, kreatív, exportképes termékstruktúrával bíró kis- és középvállalkozások számára. Olyan cégekre van szükség, amelyek kedvező feltételeket kínálnak a tanulmányaik után visszatérő fiataloknak, vagy amelyek munkakultúrája magas szintű szaktudás megszerzésére ösztönöz. Számítunk rá, hogy a megyébe telepedő fiatal családok mikrovállalkozásaikat is magukkal hozzák. Legyen az vállalkozások bevonása vagy vállalkozóvá válás támogatása, a segítő tevékenységeknek magasabb fokozatra kell kapcsolni és új eszközöket kell bevetni.

2.3. Átfogó célok, stratégiai célok, elvek és horizontális célok

Általános célunk, hogy 2030-ra Nógrád megye 2030-ra Magyarország legzöldebb térségévé váljon, beleértve az egészséget, a fenntarthatóságot, a tudást és szellemiséget is.

Nógrád megye fejlesztésének átfogó céljait- offenzív módon - három fő trendre építettük, melyekben adottságainál fogva előre törhet.

EGÉSZSÉGET MINDENKINEK

Nógrádban, mint legerdősültebb megyében kellemesek a klimatikus viszonyok, nincs szennyező ipar, zsúfolt nagyváros. A természeti és épített környezeti adottságok támogatják a lelassulást (slowbalisation), a természetközeli, egészséges életmódot, a lelki megújulást. Kiválóak a feltételek a szabadtéri sportokhoz. Jól illeszkedik ebbe a profilba az „ezüst gazdaság” is, amelynek a lakosság idősödésével növekvő keresleti bázisa van. Mindezekre felépíthető a sport, az egészségipar, a rekreáció és rehabilitáció, a gondoskodás részben meglévő alapjain egy Nógrád-specifikus új gazdasági ágazat.

KÖZÉPPONTBAN A FENNTARTHATÓSÁG

Ami Nógrád megye hátránya volt eddig, az a globalizáció válságával előnyévé válik. Az eltűnt nagyipar helyén a gazdaság bázisát a KKV szektor adja, amelyre hosszú távon, megbízható módon támaszkodhatunk. Törekedni kell arra, hogy a helyi iparban környezetbarát technológiát alkalmazó, jólétet támogató, tudást hozó és generáló vállalkozások minél nagyobb számban legyenek jelen, biztosítva a foglalkoztatási bázist. Fontos, hogy a helyi képzési rendszer által biztosított tudás is igazodjon ehhez a szellemiséghez.

A települések zöld jellegének erősítése érdekében gondot kell fordítani a levegő- és vízminőség javítására, a megmaradt rozsdavezeték közjót szolgáló felszámolására. Erősíteni kell a „járhatóságot” a megye kisvárosaiban forgalomtereléssel, a parkolási gondok enyhítésével. A települések önfenntartóvá válásában a megújuló energiák, a hulladékok környezetbarát hasznosítása hozhat előrelépést. A természeti és kulturális értékek hasznosításában törekedni kell a tömegturizmus elkerülésére, ugyanakkor erősíteni szükséges az együttműködést a vendégforgalom tudatos terelése és jobb kihasználása érdekében.

A környezet tehermentesítése érdekében a közlekedésben tovább kell fejleszteni a megyei kerékpárút hálózatot, a településeket elkerülő útszakaszokat. Sürgető kérdés a vasúti hálózat rekonstrukciója, melynek a határon átnyúló közlekedés visszaállítása nyithat új lehetőségeket.

FOKOZÓDÓ TUDÁS ÉS JÓLÉT

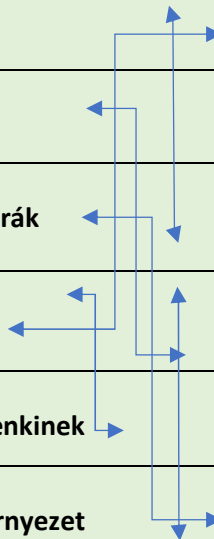
A tudás gyarapodásának alapvető szerepe van a jólét növekedésében. Nógrádban a várt jólét elérésének egyik kulcsa a tudásszint növelése. Ennek meg kell jelennie minden szegmensben, az óvodai neveléstől, a szakképzésen és felnőttképzésen át egészen a felsőoktatásig. Okosítani szükséges nemcsak az embereket, hanem a településeket, a vállalkozásokat is, melynek fő iránya a digitalizáció fokozása. Meg kell állítani a fiatal generációk elvándorlása által okozott tudáskiáramlást. Ennek kulcsa, hogy rendelkezésre álljon olyan „trendi” élettér – beleértve a lakhatást, a vállalkozási- és munkafeltételeket, humán szolgáltatásokat, szórakozási lehetőségeket –, ahol a fiatalok szívesen alapítanak családot. A városokban és vidéken is támogatást kell biztosítani azoknak a fiataloknak, akik Nógrádban vállalkozást alapítanak, vagy vállalkozásukat ide hoznák.

A **horizontális célok** között jelenik meg a foglalkoztatás bővítése és a hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása. Minden konkrét akció esetén fontos szem előtt tartani, hogy Nógrádban kedvezőtlen a foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzet. A támogatásoknál előnyt kell biztosítani azon projekteknek, amelyek ezek enyhítéséhez hozzájárulnak.

Az infokommunikációs technikák alkalmazása az élet minden színterét átszövi, és ez a jövőben fokozódni fog. Elengedhetetlen, hogy azokat a fejlesztéseket támogassuk, amelyek jövőbe mutatóan alkalmazzák és fejlesztik a digitalizációt.

A megye zöld jellegéből adódóan minden fejlesztési beavatkozásnál elengedhetetlen a környezeti szempontok figyelembe vétele annak érdekében, hogy kedvező adottságainkat hosszú távon fenn tudjuk tartani.

Területi szempontként a leghátrányosabb helyzetű Szécsényi járás élelmiszeripar-alapú fejlesztése jelenik meg. A térség Nógrád „éléskamrája”, itt a leginkább meghatározó a mezőgazdasági tevékenység. Az élelmiszeriparnak vannak hagyományai (pl. Házikó farm, Cafe Frei kft. pörköltüzeme, tökmagolaj gyártás), illetve jelen van a kapcsolódó csomagológép gyártás is. Ezen adottság jól illeszkedik az egészséget támogató stratégiai célba.

ZÖLD NÓGRÁD 2030	EGÉSZSÉGET MINDENKINEK	Egészséges test és lélek	
		Egészséges öregedés	
	KÖZÉPPONTBAN A FENNTARTHATÓSÁG	Fenntartható infrastruktúrák	
		Fenntartható gazdaság	
	FOKOZÓDÓ TUDÁS ÉS JÓLÉT	Tudáskorszerűsítés mindenkinek	
		Z generációt megtartó környezet	
HORIZONTÁLIS CÉLOK		Foglalkoztatás elősegítése	
		Hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása	
		Infokommunikációs technikák széleskörű alkalmazása	
		Környezeti állapot javítása	

A javaslattevő fázis munkája során a stratégiai célokon belül meghatároztuk a specifikus célokat is, melyeket az alábbi táblázat foglalja össze:

EGÉSZSÉGET MINDENKINEK	KÖZÉPPONTBAN A FENNTARTHATÓSÁG	FOKOZÓDÓ TUDÁS ÉS JÓLÉT
1. EGÉSZSÉGES TEST ÉS LÉLEK 1.1. Nógrád megye sportparadicsom - Országos sportközpont létrehozása Salgótarjánban - Nem olimpiai sportok infrastruktúrájának fejlesztése 1.2. Egészséges táplálékot az asztalra - Helyi élelmiszerek előállításának és értékesítésének támogatása - Táplálkozástudományi innovációk támogatása - Szécsényi járás élelmiszeripar-alapú fejlesztése 1.3. Egészséges lélek – egészséges test - Szakrális turizmus fejlesztése - Foglalkoztathatóság javítása prevenció és mentálhigiéné segítségével 2. EGÉSZSÉGES ÖREGEDÉS - „Ezüst gazdaság” támogatása - Aktív nyugdíjasok vonzása a néptelenedő településekre - Rehabilitációs kapacitások fejlesztése	3. FENNTARTHATÓ INFRASTRUKTÚRÁK 3.1. Fenntartható, szlovákiai hálózathoz kapcsolódó közlekedésfejlesztés - Megyei kerékpárúthálózat bővítése - Vasúti hálózat rekonstrukciója, határon átnyúló személyi forgalom visszaállítása - Városokat elkerülő közúti fejlesztések 3.2. Fenntartható településfejlesztés - Települések digitalizációja - Zöld és kék települési infrastruktúra fejlesztése - Rozsdaövezetek felszámolása - Városközpontok „járhatóvá” tétele - Közcélú megújuló energiahasználat bővítése 4. FENNTARTHATÓ GAZDASÁG 4.1 Fenntartható ipar - KKV-k versenyképességét, hozzáadott érték növelését célzó fejlesztések - Jövőcentrikus ágazatok letelepedésének, fejlesztéseinek támogatása - Körforgásos gazdaság alapjainak megteremtése - Turizmust támogató kézművesipar erősítése 4.2. Vállalkozás-élénkítő üzleti infrastruktúra - Mini inkubátorok létrehozása kistépüléseken - Start-up és induló digitalizált vállalkozásokat támogató infrastruktúra és szolgáltatás létrehozása Salgótarjánban	5. TUDÁSKORSZERŰSÍTÉS MINDENKINEK – Kitorési pontokhoz kapcsolódó képzés és kompetenciafejlesztés - Digitális tudás fejlesztése - Életpálya-építés tehetséggondozáson, pályaorientáción keresztül - Szakképzésben a fejlesztendő ágazatok feltételeinek megerősítése - Felsőoktatás szerepének fokozása az „Okos megye” elérése érdekében 6. Z GENERÁCIÓT MEGTARTÓ KÖRNYEZET - Modern „kirepülő otthonok” a fiatalok életkezdéséhez - Szabadidős, sport- és szórakozóhelyek fejlesztése - Közösségi gazdaság ösztönzése a megyében - Fiatal vállalkozók támogatása

	4.3. Aktív- és ökoturizmus erősítése - Novohrad-Nógrád Geopark attrakcióinak bemutatását, megközelítését segítő fejlesztések - Túraútvonalak és kapcsolódó szabadidős területek fejlesztése	
--	---	--

3. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA

3.1. Belső koherencia vizsgálat

A jövőkép, a célrendszer és céljainak kapcsolatát a 2.3. pont összefoglaló táblázata mutatja be. Az új logikával felépített célrendszeren belül is megtalálhatók a szoros összefüggések, a beavatkozások egymásra hatása, szinergiája.

3.2. Külső koherencia vizsgálat

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió, az Országos Területrendezési Terv, a Program a Versenyképesebb Magyarországért, és a Nemzeti Reformprogram vonatkozásában az alábbi táblázat foglalja össze Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszeri kapcsolódásait. Az átfogó programokat az ágazati stratégiák koherencia vizsgálata követi.

DOKUMENTUM	FELTÁRT ÖSSZEFÜGGÉSEK
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	A munkaanyag készítésének időpontjában nem ismert.
Országos Területrendezési Terv	A koherenciát Nógrád megye 2020-ban felülvizsgált területfejlesztési terve biztosítja, melyet a tervezés során figyelembe vettünk.
Program a Versenyképesebb Magyarországért	A munkaerőtartalékok feltárásában és hasznosításában Nógrád megye megfelelő bázist képez az ország gazdasága számára. A munkaadói terhek és adminisztráció csökkentése hozzájárul a nógrádi gazdaság fehéritéséhez, teljesítményének látható javulásához. A vállalkozói K+F+I finanszírozási háttér megerősítése tovább segíti a nógrádi vállalkozások fokozódó innovációs törekvéseit.
Nemzeti Reformprogram	A KKV-k számára nyújtott fejlesztési támogatások hozzájárulnak a nógrádi vállalkozások megerősödéséhez, digitalizációjának fokozásához, innovációs törekvések megvalósításához. A munkaerőpiaci programok segítik a hátrányos helyzetű munkavállalók elhelyezkedését. A családvédelmi akciótervnek köszönhetően nő a gyermekszám. A Magyar Falu program hozzájárul a kistelepülések elnéptelenedésének megakadályozásához. A Modern Városok Program keretében Salgótarján megkezdheti a kilábalást válságos helyzetéből.
A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája 2019-2030	A KKV fejlesztési célok összhangot mutatnak a termelékenység, hozzáadott érték, és exportnövekedés ösztönzésének tekintetében. A koncepció hozzájárul a stratégiában szereplő működési környezet és kompetenciák javításához.
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	A kiemelt turizmusfejlesztési területek között megjelentek a nógrádi települések (Budapest környéke turisztikai térség,

	Mátra-Bükk turisztikai térség). A tervezett öko- és aktív és turisztikai fejlesztések érintik ezeket a térségeket is.
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia	A területfejlesztési koncepció megerősíti a fenntarthatóságról kialakult nemzeti egyetértést, külön prioritást szentelve a témának.
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	A stratégia és a koncepció célrendszere összeér. A specifikus célok között megjelenik a zöldgazdaság-fejlesztés, a természeti erőforrások megóvása, az erdősítés, az energiahatékonyság növelése.
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	A stratégia területhasználati, alkalmazkodási és örökségvédelmi elvei összhangban vannak a koncepció szellemiségével, a célrendszer között nincs ellentmondás.
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.	Célrendszere teljes összhangban van a „Hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása” horizontális céllal.
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030	A dokumentum nem elérhető.

4. TÉRHASZNÁLATI ELVEK

A területfejlesztés célmeghatározásával orientálja a területrendezést, viszont utóbbi keretet szab a területfejlesztésnek, egyben megalapozza annak prioritásrendszerét. Nógrád megye esetében kívánatos egy erős hálózati rendszert képező, hosszú távú, fenntartható fejlődést biztosító keretrendszer megteremtése. A térhasználati elvek mentén célunk, hogy a jövőbeni fejlesztések elsősorban a települési térségekre korlátozódjanak, továbbá a települési térségek közötti területek ökológiailag összefüggő, természetközeli állapotban maradjanak, megvalósuljon a természeti és a kulturális elemek védelme, illetve Nógrád megye esetében különösen a térség adottságaihoz illeszkedő, a megyei fejlesztési szándékait fenntartható módon megalapozó célkitűzések valósulhassanak meg.

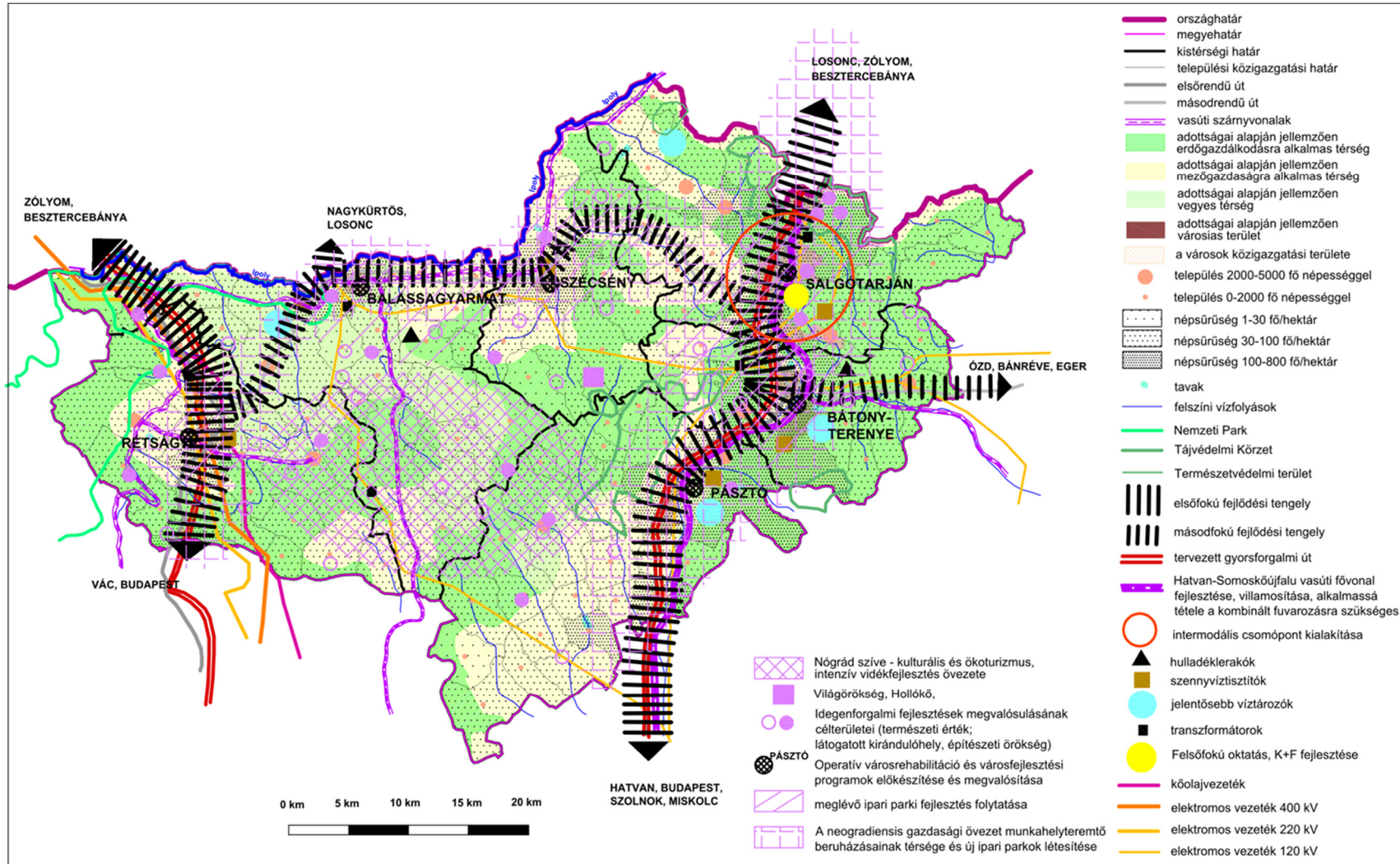
Fontosnak tartjuk, hogy a térhasználati elvek fenntartható, hatékony, biztonságos és egyenlő esélyeket nyújtó területhasználat megteremtésére ösztönöznek. Segítségével egy kiegyensúlyozott, fenntartható térszerkezet biztosítsa a fejlődés lehetséges kereteit, melyben a városok és térségeik (város és vidéke – vidék és városa viszonylatban) tényleges vonzó életteret, egymással jól együttműködő, egymást kiegészítő és erősítő gazdasági központokat tudjanak létrehozni. Részesítsék előnyben a helyi erőforrások felhasználását, segítsék a zöldfelületek növekedését, a helyi természeti és kulturális értékek megismerését, megóvását, javítsák a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeit, mérsékeljék a közlekedés okozta káros hatásokat, tegyék lehetővé, hogy térségünk erőforrásait hatékonyan és fenntarthatóan hasznosító fejlesztések valósuljanak meg.

Célunk, hogy az elvek figyelembevételével a fejlesztések harmonikusabban illeszkedjenek Nógrád megye természeti és épített környezetének társadalmi, gazdasági és kulturális adottságaihoz.

- A területfejlesztést a közsféra szempontjából kedvező pénzügyi feltételekkel, pénzügyileg kiegyensúlyozottan, átláthatóan és fenntarthatóan kell végezni
- Területfejlesztés és területrendezés egymásra vannak utalva, összefüggő rendszert alkotnak, amelyben a területfejlesztés orientálja a területrendezést
- Okszerű és takarékos területhasználatot kell folytatni.
- Városi lakóterületek szétterülésének megakadályozása, a meglévő beépített és beépíthető területek felértékelése a fejlesztésekkel
- Mindenki számára biztonságos hozzáférés az infrastrukturális rendszerekhez
- Értékkörsz a fenntarthatóság szolgálatában
- A helyi erőforrások használata és a gazdaságfejlesztés támogatása
- A barnamezős fejlesztések prioritást élveznek azzal a folyamattal összhangban, amelyben az állam kialakítja azokat az eszközöket és mechanizmusokat, amelyek segítségével elérhető, hogy a barnamezős rehabilitáció a közsféra szempontjából kedvező pénzügyi feltételekkel, pénzügyileg kiegyensúlyozottan, átláthatóan és fenntarthatóan valósuljon meg (lásd üzenetek a városfejlesztési politikának)
- A magántulajdonban lévő barnamezős területek rehabilitációjához szükséges előfeltételeknek az állam részéről történő megteremtésére támaszkodva biztosítani kell a zöldmezős és a barnamezős fejlesztések egyensúlyát

- Az ipari fejlesztések megvalósítása során elsőbbséget élveznek azok a munkahelyteremtő beruházások, amelyek nagy népességszámú, környezetüknél nagyobb népsűrűségű területeken valósulnak meg és kiszolgálásuk közösségi közlekedési eszközökkel a tervezett fejlesztések révén megvalósítható
- A fejlesztések során megvalósuló új létesítmények akadálymentes megközelíthetőségét biztosítani kell
- A biomassza, mint megújuló energiaforrás használata csak a helyi gazdaságot segítő, kisléptékű autonóm energiagazdálkodási rendszerekben támogatható
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a területtel rendelkező magántulajdon gondozása iránti felelősség tudatosítását
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a szűkebb helyi környezet értékeinek megismerését és tudatosítását
- A munkahelyteremtő fejlesztések helykiválasztásában prioritásként meg kell jelennie, a minél rövidebb munkába járási időnek is.

5. A MEGYE STRATÉGIAI TÉRSTRUKTÚRÁJA

Nógrád megye két elsőfokú fejlődési tengelyét a 2. és 21. számú főutak jelölik ki. A 21. sz. főút mentén található a megye urbanizált térsége, melybe a megyeszékhely, Salgótarján, és Bátortereny, illetve várostérségeik tartoznak bele. Ide koncentrálódik a megye lakosságának legnagyobb aránya, a hagyományos ipar, illetve a szolgáltatások jelentős része. Pásztónak és térségének összekötő szerepe van Hatvan, illetve az M3 autópálya irányába. Északi kapcsolatainál fogva a térség a szlovákiai Losonc, Zólyom és Besztercebánya irányába jelentős fejlődési potenciállal bíró gazdasági tengelyt képez, amely része a Baltikumot a Mediterrániummal összekötő európai közlekedési folyosónak. A közvetlen határmenti térség további munkaerő tartalékokat jelent a Kelet-Nógrádban megvalósuló fejlesztésekhez.

A 2. sz. főút mentén Rétság, illetve hozzá szorosan kapcsolódva a 22. sz. főút mentén Balassagyarmat új üzemével inkább a high-tech ipar kisvárosi központjai. Az alacsonyabb fokú urbanizáltság ellenére az ipar súlya – gazdasági teljesítménye alapján – a megyének már erre a térségére helyeződött át. A 2 számú főút szintén fontos kapcsolatot jelent az északi szomszéd régióba, de potenciálja az alacsonyabb szintű urbanizáltság miatt a keleti gazdasági tengelyénél kisebb.

Másodlagos fejlődési tengelyeket jelölnek ki a 22. és 23. sz. főutak. A kettő együtt keresztbe szel egy olyan térséget Szécsénytől Ózdig, amely mentén kijelölt szabad vállalkozási zónák találhatók. Balassagyarmatnak kiváló kapcsolatrendszere a szlovák Nagykürtös városával alakult ki, amelyen keresztül a Losonc- Besztercebánya tengelyre is nyitni tud. Az északi irányú közlekedést jelentősen megkönnyítették az elkészült Ipoly hidak Szécsényben és Rárópusztán.

A fejlődési tengelyek által körülhatárolt patkó fogja közre Nógrád „zöld szívet”, amely a vidékfejlesztés és turizmus övezete. Ez a térség a tájfenntartást és önfenntartást biztosítani képes mezőgazdasági magja Nógrádnak, amelynek a falu-város új egyensúlyának megteremtésében is szerepet szánunk.

A vidékies térség keleti és nyugati szélén található a Mátra és a Börzsöny hegység, amelyek szerves táji és ökológiai kapcsolódást biztosítanak Heves és Pest megyékhez. A kettőt összekötő varázslatos vidék ökoturisztikai fejlesztések potenciális területe.

6. A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A területfejlesztési koncepció egyeztetési változatának készítése időpontjában még nincs elfogadott jogszabály a 2021-2027 időszakra vonatkozó európai uniós források felhasználásának szabályairól és intézményrendszeréről. Az intézményrendszer várhatóan nem változik a 2014-2020 időszakban felállított és működtetett struktúrákhoz képest.

5.2. Társadalmasítás és legitimáció

A partnerségi terv alapján történő társadalmasítás a területfejlesztési koncepció helyzetfeltáró és javaslattevő munkarésére vonatkozóan együttesen történik, a helyzetfeltárás 2.2. pontja szerint.

5.3. A koncepció üzenetei

5.3.1. Nógrád megye területfejlesztési koncepciójának fő üzenetei egyes címzetti csoportok szerint

Jelen fejezet a későbbi programozás tárgykörét érintően fogalmaz meg üzeneteket az érintettek számára.

Az NMTEK fő üzenete a Kormányoknak

Ha Nógrád megye végképp perifériára került a nemzeti fejlesztéspolitikában, hasonló sorsú észak-magyarországi, illetve dél-szlovákiai határmenti térségeivel együtt létrehozzák Közép-Európa „szegénynegyedét”. Mivel az elszegényedés folyamata vonzerőként jelentkezik a tágabb térség halmozottan hátrányos csoportjai számára, előfordulhat, hogy a Balassagyarmati Kistérség keleti határában húzódó, Kelet-és Nyugat-Magyarországot kettéválasztó gazdasági-társadalmi törésvonal nyugat felé mozdul, és még közelebb kerül Budapesthez.

A Nógrád Megye Területfejlesztési Koncepciója a területfejlesztés eszközeivel, térszerkezeti megoldásaival igyekszik aktív segítséget nyújtó keretrendszert megteremteni ezen problémakör kezelésére. Megoldást nem az állapotokat konzerváló segélyező típusú gondolkodás, hanem a stratégiai szemléletű, a még meglévő adottságokra és versenyképes tudással rendelkező munkaerő megtartására építkező szemlélet hozhat.

Az NMTEK üzenetei a gazdaságpolitikának

Nógrád megye szeretne kitörni abból a paradox helyzetből, hogy Közép-Európa egyik legdinamikusabban fejlődő térségének közvetlen szomszédságában a megyék közül a leggyengébb gazdasági mutatókat produkálja.

Élni kívánunk a térségi gazdaságfejlesztési preferenciák lehetőségével a szabad vállalkozási **zónák eszközrendszerén keresztül**. Ez a kiemelt gazdasági zóna Szlovákia területén Losonc és Fülek térségében folytatódhat egy határon átnyúló gazdasági tengely kialakításával, ami nemzetstratégiai szempontból is fontos.

Az NMTEK üzenetei a közlekedéspolitikának

A közlekedési rendszerekben egyre inkább előtérbe kerülnek a környezetet kímélő, fenntartható megoldások. A vasúti közlekedés állapota Nógrád megyében méltatlan. Salgótarján esetében jelentősen csökkentené az elvándorlást, ha működne egy ingázást elősegítő budapesti Intercity járat. Ugyanilyen szükséglet merül fel Diósjenő-Vác vonal korszerűsítésére vonatkozóan, amely a Vác-Budapest vonalon biztosítja a ráhordást. Mindemellett elengedhetetlen, hogy visszaálljon a határon átnyúló kapcsolat a közösségi közlekedésben, amely jelenleg elvágja a kapcsolatot a magyarság között.

Az NMTEK üzenetei az oktatáspolitikának

Nógrád megye ma sokba kerül az államnak. A gazdasági potenciál növelése érdekében elengedhetetlen az értelmiség számának növelése, megtartása. A gazdasággal szervesen együttműködő, **az innovációt segítő** felsőoktatás **megerősítése** nélkül Nógrád megyének nincs esélye a felemelkedésre, **megújulásra**.

Az NMTFK üzenetei a vidékpolitikának

Koncepciónk ösztönzi a Nógrádban rendelkezésre álló termőterületek újra művelésbe vonását, melyek elsősorban szántóföldi olajnövények, ún. alternatív növények (pl. fűszernövények, gyógynövények), és gyümölcs termelésére alkalmasak. Mindezek elsődleges feldolgozása a helyi gazdaság fellendítésében elengedhetetlen, és egyúttal ideális foglalkoztató tevékenységet jelent a gazdák és a szociális szövetkezetek számára. **Emellett ösztönözzük az extenzív állattartás bővítését a jó adottságú legelőterületek jobb kihasználása céljából.** A megye erdőgazdasága is újjászervezést igényel, különös tekintettel a magánerdők értékteremtő funkciójának megerősítésére. Ezek jelentős része távol lakó magánemberek tulajdonában van, akiknek az erdőgazdálkodás fejlesztésébe való bevonásához meg kell találni a megfelelő ösztönző eszközöket.

Továbbra is támogatjuk az alulról jövő kezdeményezések LEADER programját. A helyi szükségleteket, melyek beavatkozásokat igényelnek, a helyiek ismerik a legjobban.

Az NMTFK üzenetei a városfejlesztési politikának

Állami segítséggel ki kell alakítani azokat az eszközöket és mechanizmusokat, amelyek használatával a községbe tud avatkozni a barnamezős területek közérdeknek megfelelő gazdaságfejlesztési és városfejlesztési hasznosítása, újraiparosítása vagy funkcióváltása érdekében. Ennek segítségével elérhető, hogy a barnamezős rehabilitáció pénzügyileg kiegyensúlyozottan, átláthatóan és fenntarthatóan valósuljon meg az értékes városi területeket elfoglaló alulhasznosított vagy egyenesen pusztuló ipari területeken. Ezek mindegyike 100%-ban magántulajdonban van, aminek következtében a jelenlegi jogi, szabályozási és finanszírozási körülmények között a község teljesen eszköztelen a barnamezős város rehabilitációs akciók sikeres megvalósítására.

Az NMTFK üzenetei a megye települési önkormányzatainak

Eljött az az idő, amikor – nem társulási kényszerszerűen, hanem tudatos tervezési, fejlesztési folyamat mentén – minden településnek túl kell néznie és látnia a saját határait. A környező településekkel, kisvárossal közösen kell feltárni, hogy az adott térségben miben rejlenek a fejlődési potenciálok. A helyi közösség-vezérelt kezdeményezések (LEADER és CLLD) adta lehetőségek újrászervezhetik a helyi közösségi kapcsolatokat, melybe a kisvárosok is bevonhatók. A legfőbb cél helyi szinten is a gazdaság fejlesztése kell legyen!

Az NMTFK üzenetei a megyei civileknek

Legyenek proaktív kezdeményezői a térségi/helyi közösségvezérelt fejlesztéseknek! Munkálkodjanak azon – természeti, épített és kulturális – értékek megőrzésén, amelyek Nógrád megye egyedi arcát adják, és amelyek fenntartható hasznosításával a helyi lakosság boldogulása biztosítható. Ösztönözzék és segítsék a helyben termelt értékek, élelmiszerek helyi felhasználását. Népszerűsítsék és tanítsák az önkéntességet, az önellátást, melynek fokozódó szerepe lehet a szegregálódott, elszegényedett

társadalmi csoportok segítségével. Részvételükkel, közösségsszervező erejükkel legyenek aktív formálói Nógrád megye fejlesztési folyamatainak!

Az NMFTK üzenetei a megyei kis- és középvállalkozásoknak

Nógrád megye fejlesztési koncepciója tág teret biztosít a vállalati innováció, a technológia-, termék- és **szolgáltatás**fejlesztés számára. Támogatja ezáltal a hozzáadott érték növelését, az új, versenyképes termékek, szolgáltatások megjelenését, melyhez tudásbázist, kapcsolatrendszert, és segítő szolgáltatásokat biztosít. Nógrád megye kiváló környezet azon kreatív vállalkozások számára, melyek emberléptékű, tiszta környezetre, üzleti bizalomra és jó minőségű szolgáltatásokra vágynak. **A működő vállalkozások biztosítanak munkavállalóiknak, menedzsmentjüknek időt arra, hogy élni tudjanak a gazdag kínálatú és támogatott képzési programok adta fejlődési lehetőséggel.**